

Onbelast bijverdienen: bezorgdheden vanuit de Vlaamse Ouderenraad

Vanaf 2018 zou onbelast bijverdienen via verenigingswerk, klusjes en deelplatformen mogelijk worden. Vanuit het vrijwilligerswerk, het verenigingsleven, de pensioenen en de zorg zijn hier echter tal van vragen bij te stellen. Hieronder schetst de Vlaamse Ouderenraad zijn dringendste bezorgdheden.

1. Risico's en drempels voor verenigingen en voor de mensen die zich engageren

Impact op het vrijwilligerswerk: Vrijwilligers zijn essentieel voor het sociaal weefsel in onze samenleving. Samen maken zij tal van maatschappelijke functies mogelijk. Door het voorziene stelsel dreigen we echter in een context terecht komen waarin een gelijkaardig engagement in de ene vereniging betaald wordt, en in een andere vereniging alleen maar gratis kan gebeuren. Waarin een deel van wat tot nu vrijwilligerswerk was, op meer en meer plaatsen tegen betaling zal gebeuren. In die setting groeit het risico dat mensen die zich willen engageren, vooral op zoek zullen gaan naar opportuniteiten binnen het betaald verenigingswerk. Heel wat organisaties dreigen het daardoor in de toekomst moeilijker te krijgen om vrijwilligers aan te trekken, zeker als hun middelen niet mee verhogen.

Onduidelijk kader: Ervaring leert dat het nu al moeilijk is om de regels rond vrijwilligerswerk helder uit te leggen. Binnenkort dreigen mensen nog meer geconfronteerd te worden met tal van benamingen: vrijwilligerswerk, verenigingswerk, vrijwillige inzet, diensten van burger tot burger, onbelast bijverdienen, toegelaten arbeid, onbeperkt bijverdienen als gepensioneerde, ... Dit vergroot de kans op onbewuste fouten tegen de verschillende regelgevingen.

Overschrijden inkomensgrens: Wanneer ouderen effectief onbewust/ongewild de toegelaten inkomensgrens overschrijden, zal dit zware fiscale gevolgen hebben voor de mensen in kwestie. In zo'n geval moet zij fiscale bijdragen betalen op alle ontvangen vergoedingen en verliezen zij hun belastingvermindering voor vervangingsinkomens (waaronder pensioenen), waardoor ook hun netto pensioen zal dalen.

Financieel risico voor de vzw: Wanneer een ingeschakelde vrijwilliger of verenigingswerker zijn grenzen op jaarbasis ongewild overschrijdt, kan dit ook zware financiële gevolgen hebben voor de vzw's waarbinnen die activiteiten plaatsvonden (betaling patronale bijdragen, ...). Dit terwijl de organisatie in kwestie alleen de engagementen binnen de eigen organisatie kan opvolgen, en dus geen zicht heeft op het totaalplaatje per vrijwilliger of verenigingswerker.

Digitale kloof: Gezien meer dan 40% van de ouderen geen gebruik maakt van het internet, vormt een uitsluitend digitale applicatie voor de registratie van activiteiten binnen het onbelast bijverdienen een extra drempel voor tal van ouderen die interesse hebben om zich hiervoor in te zetten, nog los van de extra administratieve belasting voor wie zijn activiteiten wel digitaal kan registreren.

2. Een risico voor de duurzaamheid van de pensioenen en de solidariteit tussen generaties

Minder incentives om langer te werken: Nadat eerder al de grens op de toegelaten arbeid wegviel en de pensioenbonus geschrapt werd, valt nu ook een groot deel van de fiscaliteit op het bijverdienen als gepensioneerde weg. Mensen die de pensioenleeftijd bereiken, hebben daardoor geen enkele reële incentive meer om hun loopbaan nog enkele jaren verder te zetten in plaats van op pensioen te gaan.

Het pensioen opnemen en onbelast bijverdienen zal vrijwel altijd als financieel voordeliger gezien worden. Misschien niet onaangenaam vanuit het perspectief van de individuele oudere, maar dit gaat wel lijnrecht in tegen de filosofie dat we pensioenen betaalbaar willen houden door langer werken te stimuleren.

Verminderde financiering van de sociale zekerheid: Ook rechtstreeks dreigt de sociale zekerheid heel wat inkomsten mis te lopen wanneer mensen hun tewerkstelling afbouwen van een voltijdse naar een 4/5^e job in combinatie met onbelast bijverdienen. Met het oog op de pensioenuitdagingen waar we voor staan, lijkt dit geen wenselijke piste met oog op de financiële duurzaamheid van ons pensioenstelsel.

Bijverdienen is geen pensioenpijler: Het onbelast bijverdienen voor gepensioneerden zou bovendien geprofileerd kunnen worden als een extra maatregel om de pensioenen leefbaar te houden: “ouderen kunnen zelf nog wat bijklussen indien nodig, aan voordelige voorwaarden”. Niet alleen is dat voor heel wat ouderen totaal niet haalbaar, ook maatschappelijk zijn daarbij heel wat vragen te stellen. Het onbelast bijverdienen mag absoluut niet als vergoelijking gebruikt worden om de noodzakelijke versterking van de lage wettelijke pensioenen in België af te zwakken of uit te stellen.

Ondermijning van de solidariteit tussen generaties: Het wettelijk pensioen wordt betaald via de sociale bijdragen van de werkende bevolking. Die intergenerationele solidariteit kan (nog meer?) op de helling komen te staan wanneer de perceptie zou ontstaan dat tal van gepensioneerden aan voordelige voorwaarden bijverdienen, terwijl de ‘gewone’ werkende bevolking zwaar belast wordt om hun pensioen te betalen. Zeker wanneer gepensioneerden binnen de lijst met toegelaten activiteiten diensten gaan aanbieden die rechtstreekse concurrentie zijn voor de zelfstandigen en werknemers die hun pensioen financieren.

Druk op de werknemer om vervroegd op pensioen te gaan: Het nieuwe kader kan verder ook leiden tot situaties waarin personeel aangezet wordt om vervroegd op pensioen te gaan, en vervolgens dezelfde activiteiten via het verenigingswerk goedkoper maar zonder opbouw van sociale rechten verder te zetten.

3. Impact op specifieke sectoren

Gebrek aan onderzoek en overleg: Het stelsel van verenigingswerk komt tegemoet aan de noden van de sportsector en de podiumkunsten, die al langer vragende partij zijn voor een duidelijk kader voor engagementen die qua intensiteit het normaal vrijwilligerswerk overschrijden. Voor heel wat andere activiteiten (bv. nachtoppas, buddywerkingen) zou een aanpassing van het maximumplafond voor vrijwilligersvergoedingen een evenwaardige en maatschappelijk minder ingrijpende oplossing kunnen bieden. Die afweging moet ten gronde gemaakt worden. Dat kan niet zonder voorafgaande impactanalyse of overleg met de organisaties in de sector. Het is dan ook aangewezen om de invoering van het verenigingswerk voorlopig te beperken tot de afgebakende activiteiten binnen de sportsector en de podiumkunsten.

Bewaken van kwaliteit binnen de zorg: De activiteitenlijst voor het verenigingswerk spreekt van ‘het bieden van ondersteuning in de residentiële zorg’. Bij deze vage omschrijving zijn heel wat vragen te stellen. Om de kwaliteit van leven van ouderen in de residentiële zorg te garanderen, zijn kwaliteitscriteria, opleiding en een goede omkadering essentieel. Wat het verenigingswerk betreft, ontbreken daarvoor momenteel alle garanties.

Concurrentie met professionele activiteiten: Ondanks de stelling dat men concurrentie met de professionele sector heeft vermeden, lijken diverse activiteiten in het kader van het onbelast bijverdienen toch in rechtstreekse concurrentie te staan met bestaande commerciële activiteiten. Ook hier dient de lijst met activiteiten nader bekeken te worden.